

гарското литературно образование. Днес историзмът е измерение на методологията за съставяне на учебната програма и принцип при структурирането на учебното съдържание<sup>10</sup>, а хронологическият принцип, историко-типологичният метод в литературното образование и изучаването на история на литературата в училище са обект на специални методически разработки<sup>11</sup>. През 1884 г. обаче всички тези форматиращи историчността на литературното образование функции се поемат от „Българска христоматия“. Нещо повече – *те се създават от нея*. От днешните учебни помагала не се очаква да произвеждат образователни концепти – те са техен популяризатор, а генератор са науките за образованието, в (желан) синхрон с образователните институции. През далечната 1884 г. обаче у нас не съществува наука за образованието, няма академични структури, които да моделират литературното образование<sup>12</sup>, нито стабилизирани нормативно-регулативни образователни учреждения. В тази неразвита образователна среда „Българска христоматия“ поема ролята на институция, функционирайки вместо / като нея. Историята на българската литература като аспект на литературното образование у нас официално се въвежда едва през 1890 г., с програмата за мъжките гимназии (Тодорова 1975: 76–77).

Но и това не е всичко. „Кратък исторически преглед на новобългарската литература“ в „Българска христоматия“ представлява *един от първите опити у нас за създаване на цялостен исторически разказ за българската литература*. Този преглед е метатекст, обособен от оперативното критическо говорене – заченат в него, но вече ясно отграничен в самостоятелен курс на знанието за процесуалността на българската литература, който, изразявайки съзнание за нейната историчност, фигурира хронологична линия – от Паисий Хилендарски до Ботев и Вазов. Така „Българска христоматия“ публикува една от най-ранните реализации на копнежа по непрекъсваема литературна традиция, по литературна процесуалност – след прощъпалника, направен от Георги Теохаров, Васил Друмев, Райко Жинзифов, Л. Каравелов и М. Дринов (Радев 1997: 441), и три години преди „Българска литература“ от Димитър Маринов – изследването, което мнозина смятат за първата самостоятелна българска монография по история на българската литература<sup>13</sup> (Маринов 1887). Краткият исторически преглед на новобългарската литература в „Българска христоматия“ не е подписан. Според М. Цанева той *„най-вероятно е колективно дело на двамата съставители“* (Цанева 1966: 141). Като колективно дело е представен и в „Био-библиография на Иван Вазов“ (Био-библиография на Иван Вазов 1985).

Централното и най-обширно място в христоматията е отредено на литературните произведения. Тук поради обемни ограничения ще ги представя по жанрове, както впрочем са групирани, и с имената на някои от най-значимите автори.

Част I включва: приказки: български народни; преводни литературни – от Ханс К. Андерсен, Жан Пол Фридрих Рихтер и др., общо 12; басни – от Иван Крилов, К. Д. Ушински и др., общо 13; роман и повест – от Мигел де Сервантес, Валтер [У.] Скот, Виктор Юго, Александър Пушкин, Чарлз Дикенс, Лев Толстой, Л. Каравелов, В. Друмев, Светослав Миларов, Ив. Вазов и др., общо 14.

Част II включва: *Епическа поезия*: 1) басни и приказки – Ив. Крилов, К. Величков, Димитър Великсин, А. Пушкин, Васил Попович и др., общо 16; 2) балади – Адам Мицкевич, Ив. Вазов и др., общо 7; 3) идилии – Теокрит и